

Список використаних джерел

1. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. II. 1048 с.
2. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 11.07.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 03.04.2020).
3. Пучковська І. Неустойка серед правових наслідків порушення договору. *Прикарпатський юридичний вісник*. Івано-Франківськ, 2016. № 6 (15). С. 55-58.
4. Цивільний кодекс України від 02.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 03.04.2020).
5. Черкашин С. В. Зменшення розміру неустойки судом: теоретико-практичний аспект. *Право і суспільство*. Харків, 2019. № 4. С. 96-103.

Манвєлішвілі І.

студентка 3 курсу

юридичного факультету

Тернопільського національного

економічного університету

Науковий керівник: к.ю.н., доцент

кафедри конституційного, адміністративного

та фінансового права ТНЕУ

Ментух Н.Ф.

МЕДІАЦІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ВИРІШЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ

У процесі своєї діяльності між суб'єктами господарювання, органами державної влади та іншими суб'єктами, які займаються господарською діяльністю постійно виникають, функціонують та припиняються господарські відносини. Господарські відносини - складне явище, адже зіткнення інтересів призводять до конфліктів та суперечностей між суб'єктами господарської діяльності. Через це у процесі розвитку ринкових відносин в Україні все більшого значення набуває проблема вдосконалення правового регулювання питання захисту прав суб'єктів господарювання та підвищення ефективності способів вирішення господарських спорів.

Як показує практика, судовим чи третейським рішенням господарського спору повністю або частково є незадоволені обидві сторони. На відміну від вітчизняної практики, де судовий порядок в межах господарських спорів є переважаючим, у зарубіжній практиці альтернативне врегулювання спорів (комерційних, торгових, економічних тощо) зазнало більш широкого застосування. Альтернативне врегулювання – це група процесів, за допомогою яких вирішуються конфлікти без звернення до судових органів, та здійснюється, як правило, недержавним органом чи приватною особою, та ґрунтується на принципах добровільності, нейтральності, конфіденційності, диспозитивності, рівності сторін тощо [1, с. 10].

На сучасному етапі розвитку української правової держави суспільство потребує ефективних методів для вирішення спорів, які характеризуються мінімальними часовими та фінансовими витратами. Оптимальний спосіб для вирішення цієї проблеми - медіація, інститут примирення основною метою якого є спрямованість на збереження та продовження партнерських стосунків між конфліктуючими сторонами.

До того ж, як зазначають окремі дослідники, що судова практика свідчить про завантаженість судів, процес вирішення спору стає затяжним, що часто робиться навмисно. Послуги кваліфікованих юристів є надто вартісними, вони стають недоступними для громадян. Та і механізм примусового виконання рішень часто не спрацьовує, особливо коли боржники не бажають виконувати вимоги суду. Проблеми судочинства пов'язують також і з

недоліками бюджетного фінансування. В сукупності перераховані вище проблеми спонукають громадян до пошуку нових способів вирішення конфліктів. Альтернативні способи дозволяють усьому населенню використовувати додаткові, більш гнучкі, такі, що будуть підходити обом сторонам методи подолання суперечностей. Ці способи є додатковою гарантією реалізації конституційного права на вибір адекватного та зручного шляху вирішення спору з метою захисту прав та законних інтересів [2, с. 78].

Так, запровадження альтернативних несудових методів вирішення спорів сприятиме зменшенню навантаження на судову систему, позитивно вплине на правову культуру та свідомість, пришвидшують вирішення спорів, дасть можливість вимірювати справедливість самостійно. З огляду на те, якого розголосу на сьогоднішній день набуло поняття медіації, тим більше у вирішенні господарських спорів, висвітлення цього питання є дуже важливим та актуальним [3, с. 24].

Варто зазначити, що доктрина немає єдиного підходу до розуміння медіації. Медіація (походить від латинського «mediare» – бути посередником) – це загальнозвживаний міжнародний термін, який за своєю сутністю близький з українським терміном «посередництво». Медіація - переговори за участі нейтрального посередника (медіатора), конфіденційний та добровільний процес, в якому нейтральна третя сторона (медіатор) допомагає конфліктуючим сторонам досягти рішення, що задовольнить обидві сторони.

Щодо медіації як способу вирішення господарських спорів то Т.В. Симоненко та Гаврилишин А.П. визначають її як альтернативний спосіб вирішення господарського спору, що являє собою структуровану процедуру, яка здійснюється за допомогою незалежного, нейтрального та кваліфікованого посередника – медіатора, який допомагає сторонам самостійно, на добровільній основі, досягти згоди для вирішення спору, що відповідатиме інтересам кожної зі сторін конфлікту [4, с. 278].

Медіація в господарському процесі характеризується наступними ознаками, по-перше, медіація – це конфіденційний та добровільний процес – процедура якого має свою структуру для вирішення господарського спору [1, с. 11]. По-друге, допомогу у вирішенні конфлікту сторонам надає незалежний професійний посередник (медіатор) шляхом організації переговорів для узгодження інтересів сторін. По-третє, сторони спору самостійно приймають рішення в результаті медіації. Зазначене вище сприяє досягати компромісу, який задовольнить обидві сторони, крім цього не потрібно тратити час на судові засідання та проходити через судову процедуру, яка інколи тягнеться роками і рішенням якої сторони можуть бути незадоволенні.

Щодо принципів медіації то слід виділити: конфіденційність, добровільність, рівність сторін та нейтральність (неупередженість та незалежність) медіатора.

Медіація має чітку структуру та поділяється на стадії. Існує чимало поглядів та думок щодо стадій медіації, що свідчить про її гнучкість. До стадій медіації слід віднести: початкову стадію (на цій стадії медіатор пояснює правила медіації, свою роль у цьому конфлікті, вивчає позиції учасників процесу); другу стадію (з'ясовуються причини виникнення спору, налагоджуються переговори між сторонами, кожна зі сторін викладає свою позицію у спорі, визначаються інтереси кожної зі сторін); третю стадію (з'ясовуються невиявлені інтереси сторін, відбувається спільний пошук шляхів вирішення спору); завершальну стадію (укладення угоди). Варто зазначити, що вказані стадії медіації не є обов'язковими. Сторони вправі самостійно визначати форму та порядок процедур, які застосовуються, тому медіацію легко адаптувати до любого виду конфлікту.

Медіація має певні переваги над іншими альтернативними способами вирішення спору, а саме: не публічність вирішення конфлікту між суб'єктами господарювання, унаслідок чого не погіршується ділова репутація сторін спору; швидкість вирішення господарських спорів, адже строки вирішення конфліктів за допомогою медіації коротші, ніж в судовому порядку; економічність, оскільки вартість медіації значно нижча, ніж розміри судових витрат; спрямованість на пошук компромісного рішення, яке б задовольнило інтереси кожної зі сторін тощо [5, с. 67].

Що стосується вирішення господарських спорів, то, враховуючи піввіковий світовий досвід та реалії національного законодавства й правозастосування, за допомогою медіації вже сьогодні можна вирішувати такі господарські спори, як: спори, що виникають між суб'єктами господарювання при укладанні, зміні, розірванні і виконанні господарських договорів; корпоративні спори; земельні спори, що виникають із земельних відносин, в яких беруть участь суб'єкти господарської діяльності, за винятком тих, що віднесено до компетенції адміністративних судів тощо. Важливе значення при зверненні до медіації має саме можливість досягнення сторонами конфлікту взаємної згоди. При цьому питання можливості вирішення за допомогою медіації публічно-правових спорів, що виникають із господарських правовідносин, є дискусійним в правовій науці [1, с. 13].

Попри всі переваги медіації у вирішенні господарських спорів, основною перешкодою її застосування в Україні є відсутність комплексного нормативно-правового акту, який би регулював проблему застосування медіації, а саме, Закону України «Про медіацію» [6, с. 35].

Для ефективного правового регулювання медіації потрібно встановити: 1) порядок доступу до професії медіатора; 2) строки проведення медіації та вимоги до угоди за результатами медіації; 3) строки зупинення чи переривання строку позовної давності внаслідок медіації; 4) відповідальність сторін у разі невиконання угоди тощо.

Отже, медіація - один із ефективних способів вирішення господарських спорів, який являє собою конфіденційну, добровільну та не судову структуровану процедуру розв'язання конфліктної ситуації між суб'єктами господарських відносин, у якому третя особа – професійний медіатор, який є незалежною особою, стає посередником і надає послуги для налагодження переговорів, виявлення інтересів кожної зі сторін та спільного прийняття медіаційної угоди цими сторонами.

Враховуючи той факт, що медіація не набула великого розповсюдження в Україні через відсутність комплексного нормативно-правового регулювання, то суб'єкти господарювання у нашій державі є необізнаними щодо альтернативних способів вирішення конфліктів. А найефективнішим способом, який сприятиме розвитку медіації - прийняття відповідного закону, який окреслить коло суспільних відносин, які можуть бути врегульовані за допомогою медіації, пропише принципи процедури примирення, основні поняття, форму і порядок укладення угоди про проведення процедури примирення, порядок обрання та призначення посередника тощо.

Список використаних джерел

1. Рєзнікова В. Медіація (посередництво) як спосіб вирішення господарських спорів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. № 90. С. 10–15.
2. Шевчук О., Тєслук І. Особливості розвитку та застосування альтернативних способів вирішення спорів суб'єктів господарювання в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Вип. 3 (15). С. 77-81.
3. Канарик Ю.С., Костюченко А.М. Медіація як спосіб вирішення господарських спорів. *Держава та регіони*. 2017. № 4 (58). С. 24-27.
4. Гаврилішин А.П. Симоненко Т.В. Медіація як альтернативний спосіб вирішення господарських спорів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 5. Т. 1. С. 275–279.
5. Бучко В.Б. Доцільність та ефективність запровадження інституту медіації в цивільному та господарському процесі України. Науково-практична інтернет-конференція (10.12.2015). URL: http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1112%3A021215-19&catid=137%3A3-1215&Itemid=169&lang=ru
6. Подковенко Т.О. Медіація як один з альтернативних способів розв'язання юридичних конфліктів. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2009. Вип. 45. С. 31–38.